

Mobbning - Ett minne för livet

En studie om lärare som blev mobbade som barn och hur det påverkat deras yrkesutövning

Martin Thuvesson

Examensarbete, 10 poäng
Malmö, december 2006

Handledare: Håkan Lundström

Examinator: Eva Saether

Sammanfattning

Mobbning – Ett minne för livet

En studie om lärare som blev mobbade som barn och hur det påverkat deras yrkesutövning.

Författare: Martin Thuvesson

Syftet med uppsatsen är att ta reda på hur lärare som har blivit mobbade som barn anser att förebyggande mobbningsarbete bör bedrivas. Den undersöker även hur deras utsatthet som barn påverkat deras lärarroll. Undersökningen är gjord genom kvalitativa intervjuer med två lärare och två lärarstudenter. En av slutsatserna är att lärarna påverkats mycket av sin bakgrund vad gäller deras sätt att förhålla sig till både starka och svaga elever. De har generellt svårare för att relatera till elever som påminner om de personer som utsatte dem som barn. En annan är att intervjupersonerna beskriver ett potentiellt mobbningsoffer nästan identiskt med hur de beskriver sig själva som barn. Jag vill genom denna uppsats belysa problemet mobbning och vikten av att känna sitt ansvar som medmänniska och lärare.

Nyckelord: Mobbning, lärare, likabehandlingsplan, mobbningspåverkan

Abstract

Bullying – A memory for life

A study of teachers who were bullied as children and how it has impacted their roll as teachers

The aim of this thesis is to investigate how teachers that were bullied when they were children think that preventive work against bullying should be approached. It also investigates how the fact that they were bullied has impacted them as teachers. The investigation was made through qualitative interviews with two teachers and two students who very soon will become teachers. The result shows among other things that the teachers have been very impacted by their background when it comes to relations with different types of pupils. They have a harder time relating to pupils who reminds them of the people who bullied them. Another result is that they all describe a pupil who is risking to be bullied very similar to how they describe them selves as children. My personal aim is to put light on the problem and emphasize the importance of taking your responsibility as a teacher and as a fellow being.

Keywords: Bullying, teacher, impact of bullying

Tack,

Jag vill tacka min handledare Håkan Lundström för god handledning och trevliga möten. Jag vill även tacka Markus Elg för korrekturläsning och goda råd. Mest av allt vill jag tacka de modiga personer som har ställt upp på intervjuer. Utan er hade den här uppsatsen inte varit möjlig.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
BAKGRUND	2
Syfte och frågeställning.....	2
Min förförståelse	2
Begreppsförklaringar	3
Allmänt om mobbning	4
<i>Fakta .....</i>	<i>4</i>
<i>Vem mobbas? .....</i>	<i>4</i>
<i>Vem mobbar? .....</i>	<i>5</i>
<i>Myter om mobbning.....</i>	<i>5</i>
Vad säger lagen?	6
<i>Förbud mot diskriminering.....</i>	<i>6</i>
<i>Förbud mot annan kränkande behandling .....</i>	<i>6</i>
<i>Förbud mot repressalier .....</i>	<i>6</i>
<i>Skadestånd .....</i>	<i>6</i>
<i>Barn- och elevombudet (BeO).....</i>	<i>7</i>
MATERIAL OCH METOD.....	8
Metod.....	8
Urval.....	8
Genomförande.....	9
Etiska överväganden.....	10
RESULTAT - INTERVJUPRESENTATION	11
Presentation av intervjupersonerna	11
TEMA Intervjupersonernas egna erfarenheter.....	11
<i>IP A.....</i>	<i>11</i>
<i>IP B.....</i>	<i>12</i>
<i>IP C.....</i>	<i>12</i>
<i>IP D .....</i>	<i>13</i>
Sammanfattning TEMA egna erfarenheter.....	13
TEMA Mobbningens upphörande	14
<i>IP A.....</i>	<i>14</i>
<i>IP B.....</i>	<i>14</i>
<i>IP C.....</i>	<i>15</i>
<i>IP D .....</i>	<i>15</i>
Sammanfattning TEMA mobbningens upphörande	16
TEMA Yrkesval.....	16
<i>IP A.....</i>	<i>16</i>
<i>IP B.....</i>	<i>17</i>
<i>IP C.....</i>	<i>17</i>
<i>IP D.....</i>	<i>17</i>
Sammanfattning TEMA yrkesval	18
TEMA Relation till olika elevtyper	18
<i>IP A.....</i>	<i>18</i>
<i>IP B.....</i>	<i>18</i>

IP C.....	19
IP D.....	19
Sammanfattning relationer till olika elevtyper.....	19
TEMA Antimobbningsarbete.....	20
IP A.....	20
IP B.....	20
IP C.....	21
IP D.....	22
Sammanfattning Antimobbningsarbete.....	22
TEMA vem blir mobbad?.....	23
IP A.....	23
IP B.....	23
IP C.....	23
IP D.....	23
Sammanfattning TEMA Vem blir mobbad?	24
DISKUSSION.....	25
Resultatdiskussion.....	25
<i>Intervjuperson A.....</i>	<i>25</i>
<i>Intervjuperson B.....</i>	<i>26</i>
<i>Intervjuperson C.....</i>	<i>28</i>
<i>Intervjuperson D.....</i>	<i>29</i>
Diskussion kring forskningsfrågorna.....	31
<i>Hur påverkar bakgrunden som mobbad intervjupersonens yrkesval och yrkesutövning? .....</i>	<i>31</i>
<i>Hur påverkar bakgrunden som mobbad intervjupersonens yrkesutövning? .....</i>	<i>32</i>
<i>Hur skildrar intervjupersonen sina upplevelser av mobbningens upphörande? .....</i>	<i>33</i>
<i>Hur anser intervjupersonerna att man bör handskas med ett mobbningsfall? .....</i>	<i>33</i>
SLUTSATSER.....	35
SLUTDISKUSSION.....	36
Referenser	37
Bilagor.....	38
Bilaga 1, Stolpar inför intervjun	38

INLEDNING

Jag gick på mellanstadiet och vi hade fri uppvärmning på gymnastiken. Det innebar att man i princip gjorde vad man ville samtidigt som stark musik spelades i högtalarna. Den här eftermiddagen var det Hanne Boels hit "I wanna make love to you" som spelades. Det hade börjat en ny kille i klassen som genast fått status i gruppen. Han kom med förslaget att vi skulle gå fram till en av de tysta, blyga tjejerna i klassen och sjunga med i refrängen. Så dit gick vi allihop och ställde oss i en halvcirkel runt henne och skrålade "I WANNA MAKE LOVE TO YOU". Jag stod så där lite i bakgrunden och sen kände jag en knuff som gjorde att jag kom allra längst fram. Jag stod nu längst fram och kände i hela kroppen att det vi gjorde var fel men jag vågade inget annat göra än smyga tillbaka till utkanten av gruppen och lite försiktigt fortsätta sjunga med. Vi skrattade när vi gjorde det.

Jag har under min uppväxt bevittnat mobbning. Med tanke på att 9 procent av grundskolans elever utsätts för regelbunden mobbning (Olweus 1999) så är jag inte ensam. Det skulle inte vara ett allt för djärvt antagande att alla personer som gått i skolan har bevittnat mobbning. Med detta antagande som bakgrund så skulle man också kunna anta att lärare dagligen bevittnar tecken på mobbning. Är lärare utrustade för att känna igen och ta itu med problemet? Genom att intervjua lärare som själv blivit mobbade som barn har jag sökt svar på hur det påverkat dem som lärare, deras syn på hur man upptäcker ett mobbningsfall, hur de själva upplevde mobbningen i deras skolgång samt hur mobbningen upphörde. Jag har alltid känt ett starkt engagemang för personer som av en eller annan anledning ansetts svaga och redan i grundskolan vet jag att jag hade funderingar på hur jag kunde hjälpa förlorarna i den sociala strukturens lottodragning. Självdrog jag en vinstlott och var en sådan person som man inte driver med. Jag försökte att sudda ut gränserna i den sociala hierarkin genom att ge alla lika mycket tid genom att intressera mig för och tilltala även de tystare klassmedlemmarna. Jag vill genom denna uppsats belysa problemet och vikten av att känna sitt ansvar som medmänniska och lärare.

BAKGRUND

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka om det faktum att lärare och lärarstuderande själva blivit mobbade har påverkat deras val att bli lärare och deras sätt att förhålla sig till sina elever. Uppsatsen syftar också till att dra lärdom av den utsattes uppfattningar av hur deras fall borde ha hanterats och hur mobbningen upphörde. Jag har för avsikt att beskriva mönster som förekommer, men min metod begränsar mig i att uttala mig om vilken utsträckning de förekommer. Jag utgår från följande frågeställningar:

- Hur påverkar bakgrunden som mobbad intervjupersonens yrkesval och yrkesutövning?
- Hur skildrar intervjupersonen sina upplevelser av mobbningens upphörande?
- Hur anser intervjupersonerna att man bör handskas med ett mobbningsfall?

Min förförståelse

Mina frågor bygger på en förförståelse om att mobbning är ett tabubelagt ämne. Begreppet mobbning är relativt ungt, men företeelsen har funnits i alla tider. Forskningen på området är således också en ung vetenskap och jag förutsätter därför att den inte är heltäckande. Alla påverkas mycket av sin barndom och har man varit med om något så traumatiskt som mobbning så räknar jag med att det påverkar personen i vuxen ålder. I synnerhet i den miljö som man själv har blivit utsatt dvs. i skolan. Jag förutsätter också att skolpersonal på många skolor omedvetet blundar för problemet då det är av så känslig natur. Jag anser mig ha begränsade kunskaper inom beteendepsykologi och har inte den förkunskap som krävs för djupare psykologiska analyser.

Begreppsförklaringar

Det mest centrala begreppet i uppsatsen är mobbning. På engelska använder man uttrycket bullying. Jag har valt Olweus tolkning av begreppet mobbning då han anses vara den som inledde forskningen på området och är världsledande inom detsamma. Han förklarar mobbning så här: "När en eller flera personer, vid upprepade tillfällen och under en viss tid gör kränkande och obehagliga saker mot någon som har svårt att försvara sig" (Olweus 1992 s.10). En vanlig misstolkning av begreppet mobbning är att det måste vara flera personer som mobbar. Detta beror förmodligen på ett språkligt missförstånd då mobb betyder ungefär folkmassa som uppträder aggressivt. "Den första som använde ordet mobbning var etologen Konrad Lorenz (1903-1989) när han beskrev hur djur attackerade i flock" (<http://www.friends.se/index.php?id=525>). Eftersom begreppet mobbning ofta misstolkas så används allt oftare begreppet kränkande behandling. I uppsatsen används dock till största del begreppet mobbning. När jag använder uttrycket antimobbning ser jag det som ett samlat begrepp för alla handlingar som kan förhindra eller lindra mobbning. Det handlar alltså inte nödvändigtvis om en likabehandlingsplan.

Allmänt om mobbning

Mobbning som fenomen har existerat så länge det funnits människor, men mobbning som begrepp och forskningsområde har bara existerat i knappt 30 år (Eriksson m. fl. 2002). Jag finner det relevant att för en djupare förståelse för mina frågeställningar beskriva mobbning i allmänhet. På frågan hur lärare som blivit mobbade som barn påverkats av mobbningen i sin yrkesutövning har jag inte funnit någon litteratur. Det förekommer en del litteratur om hur den mobbades självbild påverkas av mobbning tidigare i livet. Jag finner inte den litteraturen relevant då syftet med uppsatsen inte handlar om att ifrågasätta intervjupersonernas ledarförmåga utan att lära sig av deras erfarenheter. Den norske sociologen Dan Olweus betraktas som grundaren av forskning på området mobbning och hans forskning ligger till grund för forskare inom området världen över.

Fakta

Ca 15 procent av eleverna i grundskolan i Sverige och Norge är regelbundet inblandad i mobbning. Ca 9 procent utsätts för mobbning och 7 procent mobbar (Olweus 1999). En liten klick är alltså inblandad i mobbning både som utsatt och som mobbare. I jämförelse med t.ex. USA, Australien, Polen och Tyskland, där siffrorna är ca 20 procent så ligger Sverige ganska lågt (Olweus 1992, Smith/Sharp 1996). Jämförelsen med dessa länder är genomförbar då man även i dessa länder använder sig av Olweus definition av mobbning. Sverige har genom en ny lagstiftning och ett elevombud dessutom skärpt kraven på skolans ansvar i mobbningsfrågan. Lagens innebörd och elevombudets ansvarsområde beskrivs närmare längre fram i detta kapitel. Trots detta är många skolor dåligt rustade för att hantera mobbning. (Höistad 1995). Ett tecken på att skolor ibland slår ifrån sig problemet kan vara att det ibland hävdas att mobbning oftast inte sker i skolan utan på vägen till och från skolan (Olweus 1999). Forskning stödjer inte den föreställningen. Istället räknar man med att ca 50- 75 procent av mobbningen sker i skolans miljö, dvs. i rasthallar, på skolgården och i klassrummen (Olweus 1999). Skolan är därmed utan tvekan den plats där mobbningen i störst utsträckning äger rum. Detta innebär att skolans ledning och personal har ett stort ansvar.

Vem mobbas?

Många forskare anser att det finns två huvudkategorier mobbningsoffer, det passiva offret och det provokativa offret (Eriksson m. fl.). Det *passiva offret* är ofta osäkra och varken provocerar eller försvarar sig mot mobbaren. Det *provocerande offret* är ofta provokativa men försvarar sig väldigt sällan eller med liten framgång. De ger igen men vinner sällan. Forskning tyder på att mobbningsoffren inte fysiskt/kosmetiskt skiljer sig från mängden i lika stor utsträckning som

man tidigare trott. Slee/Rigby menar enligt Eriksson att de passiva offren visar ofta upp internaliserande (avvaktande) symptom, dvs. de drar sig undan och verkar oroliga och deprimerade (Eriksson m. fl.). Provocerande offer är ofta aggressiva, rastlösa och okoncentrerade. Olweus menar att typiskt för barn som blir mobboffer är att de känner sig dumma och misslyckade och därför drar sig undan. Författaren Birgit Häggkvist, som skrivit böcker om mobbning vänder sig mot resonemanget då hon menar att forskning som gjorts på mobboffer ju är gjorda efter de blivit mobbade och att deras självbild påverkats av mobbningen (Eriksson m. fl, 2002).

Mobbning kan delas in i tre olika typer: psykisk, verbal och fysisk mobbning. Den *psykiska mobbningen* är den vanligaste. Det är den tysta, mer subtila mobbningen. Den är av naturliga skäl svårast att upptäcka och påvisa. Den är mer abstrakt då det inte finns några konkreta bevis så som utskrifter av chattar eller blåmärken. Här är det den mobbades ord mot den som mobbar. Den *verbala mobbningen* kan vara lättare att upptäcka, men det är inte alltid verbal mobbning handlar om namngivning eller liknande utan kan även vara ryktesspridning och viska bakom varandras ryggar. Det sistnämnda är vanligast bland tjejer. Den *fysiska mobbningen* är lättast att upptäcka och är även den som oftast blir föremål för åtgärder från skolans håll. Här finns ofta konkreta bevis som blåmärken, sönderrivna kläder och rivmärken. Denna mobbning är vanligare ibland killar i lägre årskurser (Olweus, 1999). Man talar även om direkt och indirekt mobbning där den direkta mobbningen är ord och slag riktade direkt mot mobboffret och indirekt mobbning är ryktesspridning och utfrysning (Eriksson m fl. 2002).

Vem mobbar?

Eriksson refererar till Baldry & Farrington och menar att mobbaren ofta har en positiv bild av sig själva som framgångsrika och duktiga (Eriksson m. fl 2002). Flera andra forskare vittnar om att de har en positiv inställning till våld och njuter av att mobba (Eriksson m fl. 2002). Det finns en consensus mellan forskare att mobbare ofta har svårigheter i sina hemförhållanden på ett eller annat sätt. Denna samsyn grundar sig på att allt för auktoritära föräldrar omedvetet uppfostrar sina barn till att bli mobbare (Eriksson m fl. 2002).

Myter om mobbning

Myter om mobbning enligt Olweus:

- Mobbning är inte vanligare i storstäder än på landsbygden.
  - Mobbning förekommer inte oftare i stora klasser eller på stora skolor.
  - Mobbning beror oftast inte på betygsjakt eller konkurrens utan bör i de flesta fall tolkas som ett tecken på vantrivsel i skolan och vardagen.
  - Mobbning sker oftast på vägen till och från skolan.
- (Olweus, 1999 s.15)

Vad säger lagen?

En alldeles ny lag som behandlar kränkande behandling trädde i kraft den förste april 2006. Lagen är till för att förtydliga skolans ansvar vad gäller kränkande behandling av elever inom skolans värld. Lagen innebär att all typ av diskriminering och kränkande behandling är förbjuden i all verksamhet som beskrivs av skollagen. Lagen innebär också att det ska bli lättare att utkräva ansvar av skolan och dess personal vid brist på agerande vid kända mobbningsfall.

Förbud mot diskriminering

Lagen omfattar fem diskrimineringsgrunder: kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Ett barn får inte missgynnas genom särbehandling pga. någon av dessa grunder. Detta kallas för direkt diskriminering. Lagen förbjuder även så kallad indirekt diskriminering där till synes neutrala ordningsregler tillämpas så att de i praktiken får en diskriminerande effekt. Detta skulle tex kunna vara ett allmänt förbud mot huvudbonader inomhus då detta är diskriminerande mot muslimer som bär slöja.

Förbud mot annan kränkande behandling

Alla kränkningar är inte diskriminering. Diskriminering talar man alltså om när det är fråga om kränkande behandling pga. någon av diskrimineringsgrunderna ovan. Trakasserier är ett begrepp som används i samband med diskriminering. Kränkande behandling måste dock inte bestå av trakasserier. För att lagen ska vara heltäckande och inte enbart gälla trakasserier så har ett förbud införts av just annan typ av kränkande behandling.

Förbud mot repressalier

Ett av lagens syften är att en person som utsatts för kränkande behandling lättare ska kunna få hjälp och ha lagen på sin sida. Förbudet mot repressalier skyddar den som anmält någon ansvarig person från att bli bestraffad i efterhand. Det är alltså förbjudet för en ansvarig person att på något sätt missgynna den som anmält honom/henne för överträdelse av lagen.

Skadestånd

Den nya lagen gör att en person som blivit utsatt för kränkande behandling kan begära skadestånd. En skola är skyldig att upprätthålla en likabehandlingsplan och att följa den. Om skyldigheten att upprätta en likabehandlingsplan inte genomförs blir huvudmannen skadeståndsskyldig. Barn och elevombudet är den myndighetsperson som fastställer skadeståndsbeloppet.

Barn- och elevombudet (BeO)

Barn- och elevombudet. fn. Lars Arrhenius har till uppgift att tillvarata barnets rätt då det inte är fråga om diskriminering. Diskrimineringsombud finns ett till varje diskrimineringsområde nämnt ovan dvs. JämO (kön) DO (etnisk diskriminering) HO (handikapp) och Homo (sexuell läggning) Detta innebär att BeO är ansvarig för allt som inte faller på någon av de andra ombudens bord dvs. all annan kränkande behandling. (Skolverket.se, Malterin 2006)

MATERIAL OCH METOD

Metod

Undersökningen är genomförd genom kvalitativa intervjuer med fyra lärare/lärostudenten som blivit utsatta för mobbning som barn. Den kvalitativa forskningsmetoden lämpar sig då jag är ute efter att tolka och förstå intervjupersonernas livsvärden (Patel/Davidsson 2003) dvs. deras egna utsagor av hur mobbningen påverkat dem som lärare och deras syn på antimobbningsarbete. För att kunna behandla mina forskningsfrågor korrekt och för att fullfölja syftet med uppsatsen är den kvalitativa metoden ett måste. Jag kan inte besvara frågorna utan att gå in djupare på varje persons uppfattningar. Nackdelen med metoden är att jag är väldigt beroende av intervjupersonernas självinsikt och skarp-sinhet. En annan nackdel är att jag genom mitt starkt begränsade forskningsområde och ämnets känsliga natur har haft stora svårigheter att hitta intervjupersoner. Antalet intervjupersoner har därför stannat vid fyra personer. Därför kan man eventuellt ifrågasätta generaliserbarheten i resultatet. Jag har för avsikt att beskriva mönster som förekommer, men den kvalitativa metoden begränsar mig i att uttala mig om vilken utsträckning de förekommer. Att få svar på frågan om hur intervjupersonerna påverkats som lärare av deras bakgrund som mobbade kräver stor självinsikt och att personen tidigare funderat kring frågeställningen. Detta har jag försökt komma åt genom att ställa frågor som behandlar hur läraren förhåller sig till olika elevtyper och hur de reagerar i situationer där mobbning kan misstänkas. Vidare undersöker jag om det finns samband mellan bakgrunden som mobbad och rollen som lärare. Under intervjuerna har jag också upplevt att händelserna som personen pratar om ofta är mycket känsliga och det kan eventuellt påverka personens förutsättningar att hålla sig objektiv. Resultaten redovisas dels efter person och dels efter, av mig fastställda teman. Efter presentationen presenteras diskussionsavsnittet och slutsatser.

Urval

Min första stora utmaning under arbetets gång var att hitta personer som passar in på beskrivningen av mitt forskningsobjekt dvs. en lärare som själv blivit utsatt för mobbning som barn. De flesta av intervjupersonerna hittade jag genom att helt enkelt fråga runt om någon kände någon som blivit utsatt för mobbning. I något fall hade den jag frågade själv blivit utsatt för mobbning och i något fall så kunde personen rekommendera någon som blivit mobbad som barn. I det sistnämnda fallet bad jag tipsaren att ta kontakt med personen och fråga om personen kunde tänka sig att medverka i en intervju och om så var fallet så tog jag kontakt med personen. Detta för att undvika situationen där jag ringer hem till en, för mig okänd person, och säger: ”Jag har hört att du blev mobbad när du var liten.” På detta sätt har jag kunnat undvika att utsätta folk för obehagliga situationer och fått fram motiverade intervjupersoner. En av intervjupersonerna hitta-

de jag genom att lägga ut ett inlägg på ett forum om mobbning på Aftonbladets hemsida. Där beskrev jag kortfattat vem jag var, syftet med uppsatsen och att jag sökte intervjuobjekt. Senare kontaktade personen mig som svar på inlägget. Svårigheten med att hitta personer som var intresserade av att bli intervjuade gjorde att jag fick revidera min första ambition av att det skulle vara verksamma lärare som intervjuades. Istället blev det två lärare och två lärarstuderande. Alla fyra intervjupersonerna är under 40 år och tre av intervjupersonerna är under trettio. Tre av personerna är kvinnor och en är man. Då alla intervjuerna genomförts som planerat så finns det inget bortfall. Däremot har jag fått tips om lärare som varit mobbade men som tyckt att frågan fortfarande är för känslig och därför tackat nej till till att medverka.

Genomförande

Tre av intervjuerna utfördes under v. 44 och en intervju utfördes under v. 47 2006. Två intervjuer är utförda per telefon, en intervju hemma hos mig och en hemma hos intervjupersonen. Jag kontaktade intervjupersonerna per telefon för att presentera mig och boka in en tid för intervju. Jag presenterade också kort vilka ämnen som jag planerade att ta upp under intervjun. Dels för att intervjupersonen inte skulle få några obehagliga överraskningar under intervjun och dels för att eventuellt så några tankefrön hos intervjupersonen inför intervjun.

Innan intervjuerna fastställde jag stolpar (frågor), relevanta för syftet med uppsatsen, som jag ville ta upp i intervjuerna. Frågorna finns som bilaga till uppsatsen. Jag har inte ställt frågorna i samma ordning till alla personerna. Jag har genom detta lyckats hålla ett flytande samtal som kanske i någon mån blivit lite längre än de hade blivit om jag strikt hållit mig till intervjufrågornas ursprungliga ordning. Jag räknar dock med att mycket intressant information inte kommit fram om jag inte gjort på detta sätt. För att motivera intervjupersonen är det viktigt att väldigt tydligt förklara syftet med uppsatsen, (Patel/Davidsson, 2003) vilket jag också tagit mig god tid att göra både vid första kontakten och precis innan intervjun. För att få intervjupersonen att känna sig avslappnad i situationen har jag också klargjort att personen är fullständigt anonym. Alla intervjuer har spelats in och transkriberats. Vissa delar av intervjuerna har tagits bort från utskriften och ersatts med tre punkter. Detta har berott på olika faktorer. Det kan handla om att jag frågar personer om den vill ha kaffe eller te eller att viss information som framkommer hotar personens anonymitet. Utskrifterna av intervjuerna finns med som bilagor till uppsatsen.

Etiska överväganden

Jag har så långt det varit möjligt försökt undvika obehagliga situationer för intervjupersonerna, bland annat genom att presentera intervjufrågorna i förväg så att de inte råkat ut för en obehaglig överraskning under intervjun. Jag har bedyrat personernas anonymitet och har strukit namn ur utskrifterna av intervjuerna som kan kopplas till personen. Det är inte alla av intervjupersonerna som har tyckt att det har varit nödvändigt att vara anonym och i de fallen har jag presenterat personen mer utförligt. Vissa slutsatser skulle kunna uppfattas som personkritik och de slutsatserna har jag helt enkelt utelämnat. En avvägning mellan slutsatsens relevans för frågeställningen och personens integritet gjorde att jag fattade det beslutet. Jag har även tagit beslutet att inte bifoga inspelningarna av intervjuerna till uppsatsen pga. att personernas anonymitet inte skulle kunna säkerställas om jag bifogat ljudupptagningarna. Ljudupptagningar finns tillgängliga hos mig för kontroll av fakta fram tills uppsatsen examineras. Efter det raderas banden.

Kategorisering av resultat

Jag kommer att presentera intervjuerna i teman där man tydligt kan jämföra de olika intervjupersonernas syn på samma ämnesområde. De teman som jag utnyttjar i presentationen av intervjuerna kommer jag att behålla i resultatdiskussionen, detta för att underlätta för läsaren och göra arbetet mer överskådligt. Jag kommer även att jämföra personens svar på frågor som handlar om deras syn på arbetet i skolan idag med vad de var med om som barn. Vissa av temarubrikerna svarar inte direkt mot en frågeställning, men är viktiga faktorer för att svara på forskningsfrågan.

RESULTAT - INTERVJUPRESENTATION

Presentation av intervjupersonerna

Intervjuperson A (IP A) håller precis på att avsluta sina studier till lärare. Hon är ca 30 år och har erfarenhet av undervisning genom praktik och extraarbete vid sidan av sin utbildning. Personen har mest undervisat i individuella ämnen. Intervjun genomfördes hemma hos henne.

Intervjuperson B (IP B) är utbildad gymnasielärare, men har undervisat på grundskolan (skolår 7-9) i fem år. Hon är ca 35 år och intervjun genomfördes per telefon.

Intervjuperson C (IP C) undervisar på en gymnasieskola i spanska och engelska. Hon är ca 30 år. Intervjun gjordes på engelska hemma hos mig.

Intervjuperson D (IP D) går sitt andra år på lärarutbildningen 0-7. Han är ca 25 år. Intervjun gjordes per telefon.

TEMA Intervjupersonernas egna erfarenheter

IP A var i sjuan och åttan utsatt för mobbning. Då hon bodde en bit utanför samhället där hon gick i skola så fick hon åka skolskjuts till och från skolan. Det var mestadels på bussen som mobbningen ägde rum. Hon beskriver själv hur mobbningen gick till:

Det yttrade sig så att min pappa... Han är lärare... och dom tyckte inte om honom.

Jag minns att dom låste in honom i duschen och kastade snöbollar och var allmänt otrevliga och pappa liksom gick hem till föräldrar och sånt men det hjälpte inte.

Sen blev det ju naturligt att när jag började sjuan då fick jag höra det att där har vi hans dotter, så att där blev jag mobbad. Dom hittade på olika namn på mig... I alla fall när jag började sjuan så skulle man åka buss då och dom kom från samma lilla samhälle som jag kom ifrån och då skulle man åka buss och det var i bussen som det var värst, för att dom satt längst bak det här gänget... Dom var tre fyra stycken. De var två stycken starka som var nassar och så var det två andra killar som var lite nassiga också som hängde på.

Det går inte att beskriva den känslan det var så fruktansvärt obehagligt för att man kände sån rädsla... både dit och hem så jag försökte åka andra bussar och så åkte jag senare hem och så för att jag skulle slippa

åka med dom... det var ju bara det att de åkte ju med dom bussarna med... Jag kommer ihåg första dan, Det var ju mardrömmen, Då satt dom och blåste nålar och kastade petflaskor...

IP B uppger att hon under mer eller mindre hela sin tid i grundskolan blev utsatt för mobbning:

Jag har flyttat ganska mycket i Sverige... Det började när jag flyttade söderöver. När jag började i ny skola och så. Det var från årskurs ett. Nu kommer jag inte ihåg vad det var för någonting i årskurs ett direkt så, men längre fram så i fyran femman var jag ganska trakasserad och framförallt av utfrysning från dom andra tjejerna Jag hade inte direkt några kompisar och så utan jag var mest för mig själv... jag var ganska tyst liten tjej, blyg liten tjej som höll sig undan och så är det ett ganska ovanligt namn så att jag blev ju ganska gravt mobbad för det så fort att jag visade mig i dörren så vrålade dom ju hemska saker efter mig då. När det var vinter, jag är ett lätt offer, dom kastade snö, mulade mig och spottade på mina cykelsadlar snodde mitt godis och var allmänt jävliga Både dom som var i min åldersgrupp och dom som var äldre, framförallt var det tillmälen, tjejerna som frös ut mig och killarna som sa fula saker efter mig... alltså man kunde få ett knytnävslag här och var av ingen som helst orsak. Det kommer jag ihåg i åk 8 hon stod i korridoren och bara drämde till mig för att jag råkade finnas där.

IP C berättar hur hon pga. ryktesspridning blev utfrys:

I moved around a lot in my life and the biggest bullying I suffered mainly was in Spain. I was 10 to 12. I had gone to another school in Madrid but then the parents changed me to a military school. It was thirty kilometres away from where I lived so I went with bus every morning and came back. And it was ok, the first years there was ok it wasn't bad. I had always been bullied or pointed at cause I have a little bit of a dialect both my Spanish my English and everything because I moved around so often... It started off that a friend of mine had said to another friend that one of the cool girl in the class wasn't as cool as she thought she was. So the day after that in the playground there was toilets and they had written Cissi, my nickname in Spanish, "Cissi is a whore" and inside the boys toilette there was my name and my telephone number... And because of that my mother came to school and said that it was not acceptable so the girls that had done this, a group of four or five were kicked out of school for a while and then they came back, but that didn't better things since they were the cool girls everybody went to their side. And that completely isolated me for a great six month. And in the school you started out with ten points it was like a moral code and for each thing that you did wrong they would take points away and these girls had

minus five points which meant that they could carry out their studies in the school but next year they would have to find somewhere else to study. So they were quite angry towards me...

The gang leader she came up to me and she said "I realize I have been a bitch to you" and I said yeah slightly and she said that "how I've treated you is not how you are supposed to treat somebody and we are all kids and we were really cruel to you..." This was the day before we finished school. And she said I hear that you're moving and I said yes because my parents had decided that we would move to England the next year and she said good for you a break from this shit and I said yeah. Her parents were so angry with her that her parents sent her to a boarding school in France and that was the last I heard from her.

IP D beskriver hur han blev utsatt för indirekt mobbning:

Det var mer det här psykiska att dom kunde säga småsaker och så. Jag var så pass ung att så då var man ju inte så självsäker och då tog man ju åt sig väldigt, väldigt mycket, men det var ju småtjafs att jag var småtrind och att jag stammade och sånt där och dom fick för sig att jag var homosexuell och allt sånt där.

En dag som jag minns, ett exempel var när jag började sjua då sammanförs man ju med nya kamrater som man inte hade i sexan t ex eller femman. Så dom nya, som inte var vana vid min stamning, stod i en ring också kommer jag och dom ser inte att jag kommer också säger dom "Fy fan vad han stammar, det är ju helt sjukt, bla bla bla bla." Och så kommer man dit och dom småfnissar och så.

Sammanfattning TEMA egna erfarenheter

IP A utsätts för verbal mobbning, framförallt äger mobbning rum på bussen till och från skolan i årskurs 7 och 8. IP B utsätts även hon för verbal mobbning, men även fysisk mobbning då hon berättar om hur hon utan anledning får en smäll i korridoren. IP B mobbas för att hon är överviktig och har glasögon och utsätts vad hon minns genom hela grundskolan. IP C utsätts för ryktesspridning från de populära tjejerna i klassen under en period när hon var 10 till 12 år. Hennes namn skrivs på skolans vägg med innebörden att hon är en hora. Hon utsätts även för indirekt tyst mobbning då ingen pratar med henne på sex månader. IP D är mestadels utsatt för tyst indirekt mobbning, men även gester och fnissande åt hans problem med stamning.

TEMA Mobbingens upphörande

IP A beskriver hur alla omkring henne sa att hon inte skulle bry sig:

...men alla sa till mig och nu kommer det viktigaste av allting det var det jävligaste. Det var att alla även mina vänner min pappa även sa att "bry dig inte om dom" Och det ångrar jag fruktansvärt att jag inte gjorde någonting för att jag satt där och plågades i två år...För det första hade jag ju velat att, även om det kan kännas jobbigt så hade jag velat ha mera stöttning från mina vänner... att dom tog det på allvar och att dom respekterade det för dom behövde aldrig uppleva det här, inte i den omfattningen i alla fall som jag. Men att dom hade stöttat mig mer och att far-san, jag vet inte han hade väl gett upp kanske... Men då ska jag berätta om en dag som motsätter det här med att man inte ska göra ett skit och att man bara ska plåga sig själv. Det var när jag gick i korridoren en gång och jag vet att en av killarna han skrek åt mig någonting och då gjorde jag så här att jag vände mig om och skrek "Jag heter faktiskt ----" skrek jag verkligen ashögt och då märkte jag att dom blev helt chockade, dom blev helt tysta för dom var inte vana vid att jag sa ifrån och då kan man ju se att. Jag kommer inte ihåg om dom slutade helt det gjorde dom förmodligen inte, men det hände nånting känner jag... Jag tänkte säkert det hela åttan att jag slipper dom [när hon började nian] för då hade ju dom börjat gymnasiet, Och då slutade det ju helt.

IP B fick inte någon hjälp med i sin situation. Hon beskriver när och varför mobbningen upphörde:

Det är det som är det intressanta att det tog egentligen inte slut förrän gymnasiet, när jag började våga säga ifrån. Jag vågade ganska mycket. Jag gick ner i vikt och fick lite självförtroende. Jag skaffade linser, jag hade glasögon också. Glasögonorm var jag innan... Det var det ytliga på nåt vis att förbättrade jag det yttre så kom det inre med. Alltså att den inre bilden hängde med den yttre alltså att då vågade jag mer. Jag skaffade min första pojkvän och vågade vara ute mer och dansa och såna grejer när man sjutton arton så där. Då försvann ju det där. Mobbningen fanns inte kvar. Jag vågade säga ifrån på ett helt annat sätt.

Det var en tjej som sa till mig att du kan inte sitta där och tycka synd om dig själv att hon nästan gav mig en vokal smäll där att du får inte sitta där och göra ingenting och tycka synd om dig själv då kommer ju ingen kille att se dig. Jag kommer ihåg att det var klockan för att jag skulle rycka upp mig och det gjorde jag då efter det... Efter en hel danskväll där jag bara suttit och tittat in i väggen och tyckt så synd om mig själv för att ingen ville dansa med mig för att jag var så fet och ful. Och sen ryckte jag upp mig, gick ner i vikt och linser och så där och då vågade jag mer. Så då slutade det när jag började gymnasiet.

På frågan om hon fick nåt stöd eller hjälp svarar hon:

Nej, jag har verkligen inte fått nåt stöd överhuvudtaget... Jag har väldigt dåliga minnesbilder av min barndom för min barndom har inte varit så jätteljuvlig om man så säger en ganska känslokall barndom. Så jag har inget minne av, mamma kanske har sagt någon gång: Ja men det slutar väl och det är inte dig det är fel på och de här klassiska replikerna eller så har jag tagit det från någon film. Jag vet inte. Jag vet inte om det är sant om hon har sagt det eller inte. För jag har ingen minnesbild utav att någon stöttade mig.

IP C fick upprättelse genom att de mobbande eleverna blev avstängda, men ingen konfrontation skedde och hon fick inget stöd av någon:

I: How do you think it should have been solved? Were you confronted?

IP C: No never ever. It was just this girl that talked to me at the end of the course.

I: That was her own initiative?

IP C: Yeah. This was a military school and they don't go in to the depth. ...many things had happened after I left and it wasn't surprising. I don't think they ever had to deal with something like this, they usually when people had been bullied before it was so low key that they didn't grow in size but in my case where they had been writing on walls it was very hard for them to ignore that it was going on. It was not like the teachers took it in to consideration or that I felt any support from the teachers. They didn't really care.

IP D berättar om hur han träffade en riktig kompis och självförtroendet växte:

IP D: Min räddning var i årskurs nio. Då träffade jag en kompis som inte fanns i min klass och då blev det som ett kryphål, att komma ut från klassen. Man var ju med dom i klassen innan och så hittade jag en annan klass som inte alls höll på. Nu fick jag stå på egna ben. Och det var jättekönt kan jag säga.

I: Dom accepterade dig?

IP D: Ja

I: Förbättrades din självkänsla så att det blev mindre i din klass eller?

IP D: Alltså jag fick definitivt självkänslan tillbaka det var en helt annan D om man säger så.

I: Du fick ingen hjälp av nån lärare eller så?

IP D: Det som var var att då i sjuan mådde ju jag rätt piss om man säger så. Jag har en rätt så framåt mamma då så hon ringde ju och pratade med dom som mobbades mammor och det blev ju bättre kanske i tre månader, men sen i åttan då kom det igång igen...

Så jag är glad att det slutade där. Så att det inte kom till rektorn och allt sånt, då hade det blivit för mycket.

Sammanfattning TEMA mobbningens upphörande

IP As vänner och familj kände till mobbningen. De sa till henne att hon inte skulle bry sig om mobbarna. Mobbningen upphörde när mobbarna började gymnasiet ett år tidigare än IP A. IP B fick ingen hjälp eller stöd av någon vuxen under hela grundskolan då hon var mobbad. Mobbningen upphörde när en vän till henne sa till henne att skärpa sig. Hon gick ner i vikt och skaffade linser och fick ett bättre självförtroende. Detta hände i början på gymnasiet. IP C gick på en militärskola i Spanien och hennes plågoandar blev utslängda från skolan pga. vad de hade gjort mot IP C. Hon fick däremot aldrig prata med någon eller konfronteras med mobbarna. Mobbningen upphörde när hon och hennes familj flyttade till England. IP D fick inte heller någon hjälp av någon person på skolan. Hans mamma ringde däremot och pratade med föräldrarna till eleverna som mobbade IP D. Detta fick en hämmande effekt på mobbningen, men den var snart i gång igen. IP D fick under årskurs 9 en vän som inte svek honom när det kom andra personer in i bilden och det stärkte hans självförtroende och han kunde börja gymnasiet fri från mobbning.

TEMA Yrkesval

IP A

På frågan varför IP A har valt att bli lärare svarar hon:

Det är mer för en trygghet känns det som, för mig, att få ha en utbildning om jag ska va riktigt ärlig så är det därför. Att jag känner att jag vill hålla på med mitt ämne... Det var ganska kul att känna att man kan ge någonting till någon. ...men att man har provat att undervisa och då känner man det här var inte så fel... Och både min jag har ju ingen mamma, men min farsa är lärare så jag kommer från den, jag vet att det funkar liksom. Jag kommer från en lärarmiljö.

På frågan om hon hade kunnat tänka sig att bli lärare om det inte var för det brinnande intresset för ämnet svarar hon:

Nej HELT säkert inte

IP B berättar om sitt yrkesval:

Jag är från en lärarläkt och så jobbade jag också lite grann stötvis som lärare extra ute i kommunerna och så, så tänkte jag, men jag hoppar på den där utbildningen. Men det var, jag gick inte den spikraka vägen direkt, den femåriga utbildningen utan jag gick valbara kurser. Det var för att jag skulle kunna hoppa av om jag ville och jag jobbade en termin som lärare så det var inte direkt spikrakt. Det var inte när jag föddes att det här ska jag bli... Ja, jag hade nog någon sorts baktanke där att jag skulle se de tysta flickorna i klassrummet och eftersom jag då själv varit mobbad då olika grader i min skolgång så tänkte jag då kan jag se dom och hjälpa dom och även om de som är mobbade, jag vill inte att dom ska vara med om samma sak som jag varit med om. Det fanns ju i bakhuvudet. Jag utbildade mig inte främst för att jag ville jobba med ungdomar utan jag utbildade mig för att jag älskade mina ämnen och för att jag ville jobba med dom.

IP C berättar om hennes något slumpaktiga yrkesval:

It was a matter of a flute really. I mean teaching is in my family. My grandmother and my uncle was a teacher... It is in my family. I had been studying history amongst other things and my parents saw a course in England for English teaching and she said "why don't you do it? It's always a job you can fall back on" As a historian there's not many things you can do but in Spain there are many historians but not many people who speak English as fluently as I do.

IP D berättar om hans yrkesval:

...jag har alltid känt ett behov av att, och tillfredsställande att hjälpa barn och att se dom komma framåt i sin kunskap.

I: Ok, mm. Vi utgår härifrån att du blev mobbad som liten. Har det något med ditt yrkesval att göra?

D: Till viss del, ja för jag kan känna att dagens samhälle och skola, ja det kommer alltid att finnas mobbning, det kommer vi aldrig komma ifrån. Och med min erfarenhet så kan man ha större förståelse och man ser mer alltså...

Sammanfattning TEMA yrkesval

IP A har framförallt valt att bli lärare för att hon brinner för sitt ämne. Hon har inte direkt sett en koppling mellan yrkesvalet och hennes bakgrund som mobbad. IP B har också valt att bli lärare med ämnet i fokus. Hon säger dock att hon hade ambitioner att hjälpa de svagare tysta tjejerna i klassen. IP C blev lärare för att hon såg en annons i en tidning om en utbildning till engelsklärare. Eftersom hon har perfekt engelska och är spanjorska så såg hon möjligheterna att bli attraktiv på arbetsmarknaden då det är brist på personer med perfekt engelska i Spanien. IP D vill bli lärare för att han vill se elever utvecklas och han tror att hans erfarenhet inom området mobbning kan vara till nytta när det kommer till att bekämpa mobbning i klassrummet.

TEMA Relation till olika elevtyper

IP A

Eftersom IP A inte än har så mycket erfarenhet av att undervisa så ställs frågorna om hennes relation till olika elevtyper hypotetiskt, hur hon tror att hon skulle reagera i olika situationer. På frågan hur hon skulle hantera att behöva konfrontera en riktig värsting i liknande fall som hon själv var utsatt för svarar hon:

”Jag skulle nog kunna gå tillbaks till den rollen och må jäkligt dåligt och hellre gömma mig än att göra någonting åt det... Nej, jag skulle inte fixa det, själv. Det skulle jag inte göra. Jag skulle behöva mer hjälp från kollegor”

IP B berättar om hennes relation till olika typer av elever:

Jag har svårare att identifiera mig med dom [utåtagerande elever]. Det är dom svagare som jag är där för att hjälpa och då missar jag dom utåtagerande eleverna för dom behöver ju också hjälp. Jag har lättare att finna balans med att möta de här svagare flickorna eftersom jag fortfarande ser mig som en svag flicka fortfarande. Någonstans inom mig finns den där lilla flickan som vill ha hjälp, alltså inte med pluggande utan bara att dom skulle se mig... Alla de här goda tankarna som jag hade om att se dom här tysta flickorna och åtminstone se dom och även de mer utåtagerande individerna. Det har jag inte orkat med.

Jag orkade inte med det som jag hade tänkt... Efter en lektion så orkar jag inte gå ut och sätta mig och prata med eleverna i tjugo minuter, Då måste jag gå och sätta mig i arbetsrummet för att få lite lugn och ro och där faller lite av det jag tänkt mig från början.

IP C berättar om hur hennes relation till en viss typ elever färgas av hennes bakgrund:

Right now when I'm in school there are a few students that I'm actually afraid of...

I: You have a hard time relating to them?

IP C: Mm I feel a little bit protective and I usually go into a little bit higher gear and like try to talk cooler than I actually am.

I: To get accepted maybe?

IP C: To get their respect more than anything. Not to be accepted. It's more a respect issue. I failed once so I feel that now I have to be over them in a way of being. I feel that stress a little bit.

IP D berättar om hur han tror att hans relation till mobbartyper kommer att vara:

Jag kan nog tänka mig generellt att nu när jag har det självförtroendet och är vuxen själv att jag kommer nog att vara ganska, inte tuff, men jag kommer nog att köra med ganska raka rör och om jag känner av någonting så kommer jag inte alls vara rädd för att ryta ifrån och säga till dom, det kan jag nog tänka mig

och de som han tror riskerar att bli mobbade:

Ge dom (blygare osäkra elever) respekt, ge dem sin tid och hjälpa dom på vägen.

Sammanfattning relationer till olika elevtyper

IP A tror att hon skulle ha svårt att konfrontera den typen av elever som mobbade henne. Hon tror att hon skulle riskera att gå tillbaka till rollen som mobbad och att hon skulle behöva ta hjälp av kollegor. IP B berättar att hon har svårare att identifiera sig med utåtagerande elever och att hon har lättare att identifiera sig med de blyga flickorna som påminner henne om hur hon var i skolan. Hon berättar även att hon anser sig ha misslyckats med att se de tystare flickorna. IP C berättar att det finns ett par elever på hennes skola som hon faktiskt är rädd för och att hon ibland känner att hon gör sig till för att få deras respekt, eftersom, som hon säger: "I failed once". IP D tror att han som vuxen och med ett starkt självförtroende kommer att köra raka rör mot tuffare elever. Han vill också se och uppmuntra de försiktigare barnen.

TEMA Antimobbningsarbete

IP A beskriver vad hon anser är viktigt om ett mobbningsfall skulle uppstå:

Det viktigaste för den personen är att den inte känner sig ensam. Det spelar ingen roll vad det är, men det viktigaste är att den personen inte känner sig ensam. Att någon håller med. Det behöver inte vara att någon ska vara ens kompis och hålla en i handen men att man känner att någon håller med.

På frågan om hon inte själv hade velat att någon skulle ta tag i och göra någonting åt det svarar hon:

Jag vet inte, jo det skulle jag naturligtvis, men jag vet inte vad det hade fått för effekter, om det hade blivit värre eller bättre.

IP B:

Det intressanta med att använda det uttrycket med mobbning är att det ser man ju inte. Alltså jag är ju inne i klassrummet och ser jag att någon säger nåt fult till någon i klassrummet då rycker jag ju in direkt. Jag punktmarkerar, det får ju inte försiggå i mitt klassrum. Men att vanligtvis är det ju den tysta mobbningen, den ser jag ju inte. Det är ju vanligtvis utanför klassrummet, i korridoren, i lunchsalen där jag inte ser det så att jag ser ju inte det direkt. All mobbning ser jag ju inte. Den rektor som säger att mobbning inte försiggår på den personens skola ljuger ju rakt ut för mobbning finns överallt på varje skola.

Så att ibland att bara se en elev i korridoren t ex är ju en stor sak att när det går förbi någon att man säger: "Hej Pelle" liksom att man uppmärksammar den eleven som är tyst och blyg bara det kan göra dan för den eleven så det tycker jag är väldigt viktigt, att liksom uppmärksamma den eleven.

Vi har ju en antimobbningsplan och dels så ingår det kamratstödjare då och det är ju då att det är några elever i varje årskurs som är utvalda pga. deras goda meriter att de är goda kamrater och visar lite ledaregenskaper vågar ta tag i saker, är problemlösare. Dom får ta på sig det ansvaret det är ju fullkomligt frivilligt. Det väljer dom ju själv. Både tjejer och killar i olika årskurser och så går dom runt och är lärarens ögon och öron i verksamheten i uppehållsrummet, i korridoren det är just där just där läraren missar, i lunch och uppehållsrummet där ser de då dessa saker och kan diskutera i plenum med varandra för att sen kunna föra upp det då till, ja elevråd eller kanske till någon lärare... Det tror jag är en väldigt bra lösning, eller en del i alla fall, än att det ska patrullera lärare i korridorerna. Dom gömmer sig i närmaste skrymsle i såna fall. Dom är otroligt skickliga att ha en föräning, att göra det i det fördolda, för det är ju en del av det hela.

IP C diskuterar vems ansvar det är och relaterar tillbaka till hennes egna upplevelser. Vidare berättar hon om hennes skolas antimobbningsplan och vad hon tycker om den:

I think everything with education is a mixture between parents and teachers. And even classmates. I wish that when I was bullied anyone of my class mates would have done anything instead of just following the crowd... Just showing to the rest of the class that it wasn't needed showing that it wasn't acceptable but everybody else was afraid of having the same treatment. I understood them back then and I understand them now why they didn't do anything. But I wish they would have done something and when everything blew out the girls came back and the last few weeks everybody started speaking to me but I wasn't interested

But I think it's the parent's obligation to see changes in their children's behaviour. For example my grades dropped. I was a MVG and VG student and my grades dropped to G and IG. I started faking I was sick to not have to go to school. That's usually a big cry. And I think it's also the teachers, I think that my mother when she saw it she should have said something. And I think the teachers. I think it's very easy to see the dynamics in classroom. Now when I see it I don't understand why my teachers didn't do anything.

...we have in each class two antimobbing people that are meant to if anyone is being bullied or if they see anything that they don't like they are meant to take it up. And if anyone is being bullied can go to them and say... I don't know but we usually hear things sooner or later as teachers. We are all quite young as teachers so our students don't fear or aren't afraid to come and talk about their personal problems thank god. I know that there are some girls who thought that they were bullied by the group, but after talking to them and the group it's not really bullying that was the issue they do not fit in so we have taken this girl and moved her to another group where they could fit in and where they fitted in really well. So I think since we are such a small school right now the teachers can and the students within them selves they organize everything so nothing will happen really. Off course there are some exceptions... But I think the system they have with two students in every group that look around and see that everybody in the group is feeling more or less ok and if there is somebody who is not feeling ok they talk to mentor and the school nurse then they take it further if it's necessary. So it's working anyway, right now.

I: Do you think you as a teacher has enough time to handle these questions?

A: I'd make the time.

IP D har tidigare berättat vikten av att behålla elevens integritet:

I: Hur tycker du att man ska tag i ett mobbningsfall för att behålla elevens integritet?

IP D: Alltså först och främst, en sak som jag tänkte på då när man har varit ute på VFU, då det är ju att dom man känna att oj dom känns lite utanför. Man ser att dom inte är med helt och hållet. Att man själv som lärare inte heller bara skiter i det utan att man ger den eleven uppskattning. Det är A och O tycker jag att man på raster spelar fotboll eller vad det kan va. Sen får man ju när man har lärt känna den som blir utsatt och den personen känner förtroende för mig då kanske man någon gång kan ta ett samtal, "Hur tycker du det är i skolan?" Ja och att man känner av att man inte bara går på på en gång, då kanske den blir som en mussla att nej jag säger ingenting... Lärarna skjuter i från sig och skickar dom här kamratstödarna på kurs då och då och då är det lugnt. Och så det här med att föräldrar vill hjälpa till är ju också A och O.

Vill man ha en samlad front måste man ju ta det på föräldrarmöten och så, men det är ju många föräldrar som Äh, skiter i det. Så är det ju. Man skulle kanske kunna ha klassföräldrar som jobbade med det mer aktivt, jag vet inte...

Sammanfattning Antimobbningsarbete

IP A anser att det viktigaste är att den utsatta personen blir tagen på allvar och att personer i fråga inte känner sig ensam. Hon uttrycker också en viss tvekan i vad som skulle ha hänt om någon vuxen verkligen tagit tag i hennes situation. IP B uttrycker också vikten av att se elever som råkar illa ut. Hon berättar om antimobbningsarbetet på hennes skola där kamratstödare är "lärarnas ögon och öron". Hon tror att det är ett väldigt bra system. IP C anser att lärare och föräldrar har ett gemensamt ansvar. Hon anser också att föräldrar ganska lätt kan se om deras barn är utsatt. Hon menar att det ofta är tydliga tecken på om barnet behöver hjälp. Hon berättar att hon anser sig ha lätt för att se om någon är utsatt och att hon har svårt att förstå varför ingen lärare gjorde något när hon själv var utsatt. Hon berättar vidare om hennes skolas system med kamratstödare i varje klass. Hon anser att systemet fungerar mycket bra. IP D tycker att det är viktigt att ge personer som misstänks vara utsatta uppskattning och bygga upp ett ömsesidigt förtroende. Detta för att skapa ett förtroende som gör att eleven lättare ska kunna anförtro sig sina problem för läraren. Han är skeptiskt mot att ha kamratstödare då de ofta väljs i klassen. Han tror att det skulle kunna vara samma personer som väljs som också mobbar. Han anser även att det i vissa fall kan vara lärarnas sätt att bli av med problemet.

TEMA vem blir mobbad?

IP A:

Och jag har aldrig varit en blyg person eller svag person eller nånting så att det är ingen som har kunnat misstänka någonting och med det vill jag säga att det är inte säkert för att man är svag och tyst att man blir mobbad eller inte har några vänner utan det kan även vara dom som är jätteduktiga så att det kan inte, man ska nog passa sig kanske för det att ana saker. Utan försöka behandla alla lika.

IP B:

I klassrummet så tycker jag att jag ser väldigt tydligt att jag ser vilka som riskerar att bli utsatta eller blir utsatta. Man hör ju ofta också pratet bland kollegor och så där att den eleven ska du hålla ögonen på så att inte någon annan säger nåt dumt till den eleven.

IP C:

...but I think since I have been bullied I can see who can be bullied. I can see people who are risking to be bullied

I: How do you think they are?

IP C: They are more. Most of them are quit and retreated. Some of them have obvious physical things like there is a girl whom I think will be bullied sooner then later because she has very bad hygiene. So usually they are bullied. They will be shut out from the class sooner or later...

IP D:

Alltså man kan se det på kroppsuttrycket, kan man ju se, hur dom beter sig, om dom är framåt eller inte, osäkerhet och oftast kan man ju känna ok, det kan vara någonting här och då får man ju kolla mer om det kan stämma... Usch, det är svårt. Jag tror definitivt det här med man är osäker i sitt sätt. Och att när mobbarna accepterar en för en halv dag då hänger man med på en gång. Alltså att man är med i deras gäng. Alltså att nu är jag tuff nu är jag med. Sen när man blir avsvansad då faller man tillbaka. Det blir som en jojo, fram och tillbaks, fram och tillbaks.

Sammanfattning TEMA Vem blir mobbad?

IP A berättar att hon aldrig varit en blyg eller svag person och vill därför påpeka att det inte alls alltid är de tysta blyga som blir mobbade. IP B berättar inte direkt hur en person är som blir mobbad, men hon anser sig ha lätt för att se vilka som riskerar att bli mobbade. Hon har genom hela intervjun refererat till elever som är tysta som potentiella mobbningsoffer. IP C tror att hon, eftersom hon själv blivit mobbad, har lättare att se vem som riskerar att bli mobbad. Hon tror att de flesta som blir mobbade är tysta och tillbakadragna. IP D anser att man kan se på elevens kroppsspråk om den är utsatt.

DISKUSSION

Resultatdiskussion

Intervjuperson A

Egna erfarenheter

IP A har aldrig varit blyg eller tillbakadragen och hade vänner även under den tid då hon var utsatt för mobbning. Hon var framförallt utsatt för verbal mobbning då de skrek olika namn varje dag på bussen till och från skolan under två års tid. De personerna som mobbade IP A var riktiga värstingar. Åtminstone en av dem hade riktigt dåliga hemförhållanden med bl.a. alkoholiserade föräldrar. Killarna som mobbade IP A hade tidigare mobbat IP A:s ensamstående far. Han var lärare och försökte göra något åt mobbningen mot honom och pratade med killarnas föräldrar men inget hjälpte. Jag vill här påpeka att dessa elever verkar ytterst obehagliga och verkar inte heller vara typen som över huvud taget går att resonera med. Vissa av dem har enligt IP A blivit tungt kriminellt belastade senare i livet. Detta har enligt mig betydelse i hur IP A ser på hur hon skulle reagera om hon misstänkte att mobbning ägde rum i hennes klass.

Mobbningens upphörande

Mobbningen upphörde genom att eleverna som mobbade IP A helt enkelt slutade grundskolan och började gymnasiet. Hon fick alltså ingen hjälp av skola, föräldrar eller vänner. Hon är osäker på vad som hade hänt om hon hade fått hjälp. Hon är rädd att det kunde ha blivit värre om hon hade tvingats att konfrontera sina mobbare. IP A är väldigt tydlig på att det jobbigaste var att alla sa att hon inte skulle bry sig.

”Men alla sa till mig och nu kommer det viktigaste av allting det var det jävligaste. Det var att alla även mina vänner min pappa även sa att ”bry dig inte om dom” Och det ångrar jag fruktansvärt att jag inte gjorde någonting för att jag satt där och plågades i två år...”

Yrkesval

IP A har valt att bli lärare tack vare passionen för ämnet hon undervisar i och hon hade inte blivit lärare om det inte hade varit för ämnet.

Relation med olika elevtyper

IP A tror att hon i en situation där hon skulle behöva konfrontera personer som mobbar skulle kunna gå tillbaka till rollen som den mobbade flickan och tror att hon skulle behöva hjälp av andra kollegor för att klara av situationen. Här vill jag påpeka att IP A refererar till den typen av elever som utsatte henne för mobbning. Som jag tidigare nämnde var dessa elever riktiga värstingar. Här tror

jag att synen av en mobbare är starkt färgad av vilka som mobbade henne. IP A anser angående antimobbningsarbete att det viktigaste är att någon håller med och att personen i fråga inte känner sig ensam. Även här känner jag att det är barnet i henne som ger henne den här erfarenheten. Hon vet hur det är att känna sig ensam och hon tryckte tidigare mycket på att det jobbigaste av allt var att alla sa att hon inte skulle bry sig. Hon ville helt enkelt att någon skulle hålla med och det är nu det hon anser vara det viktigaste om ett mobbningsfall uppdragas.

Antimobbningsarbete

IP A tycker att det absolut viktigaste är att någon lyssnar och personen som blir utsatt inte känner sig ensam.

Vem blir mobbad?

Angående vem som blir mobbad så är IP A väldigt noga med att påpeka att hon tror att det är svårt att se vem som blir mobbad. Hon menar att hon själv aldrig varit särskilt tyst eller svag. Hon har även tidigare berättat att det egentligen inte fanns någon möjlighet för någon av hennes lärare att se att hon blev mobbad eftersom mobbningen ägde rum på vägen till och från skolan. Återigen så påverkas hennes syn på mobbning i skolan av vad hon själv upplevt. Jag vill här också påpeka att IP A inte stämmer in på beskrivningen av det provocerande och det passiva offret (sid. 4).

Intervjuperson B

Egna erfarenheter

IP B blev utsatt för alla möjliga sorters mobbning. Det handlade om tyst mobbning, namngivning (verbal) och rent fysisk mobbning. Hon minns inte när mobbningen började, men hon har känt sig mobbad mer eller mindre genom hela grundskolan. IP B var överviktig och hade glasögon. Jag skulle, enligt bl.a. Olweus beskrivning av passiva och provocerande offer, beskriva IP B som ett passivt offer. Hon beskriver sig flera gånger som en blyg liten tjej. IP B hade inte några kompisar utan var mest för sig själv. IP B fick precis som IP A ingen hjälp från någon, varken med att stoppa mobbningen eller någon som lyssnade på och stöttade henne.

Mobbningens upphörande

Mobbningen tog slut när hon började gymnasiet. Hon fick sig en tankeställare när en kompis sa till henne att göra något åt sin situation istället för att bara tycka synd om sig själv. Hon gick ner i vikt och skaffade linser. Med sitt nyvunna självförtroende skaffade hon sin första kille osv. Hon har dåliga minnesbilder av sin barndom pga. som hon själv uttrycker sig ”min barndom har inte varit så jätteljuvlig...” IP B har alltså genomgått grundskolan på nio år utan några vänner, ständigt beredd på att någon kunde kalla henne saker eller rent av slå till

henne. Under nio år var det ingen lärare som gjorde någonting. Ur ett genusperspektiv är det intressant att det för en kvinna som varit utsatt för mobbning under hela sin uppväxt kan räcka att förändra sitt yttre för att mobbningens ska upphöra.

Yrkesval

IP B blev delvis lärare pga. hennes brinnande intresse för ämnena hon undervisar i och delvis för att hon kände att hon kunde hjälpa utsatta flickor i dagens skola. ”Ja, jag hade nog någon sorts baktanke där att jag skulle se de tysta flickorna i klassrummet.” Detta kan tolkas som mobboffrets vilja att ge igen att få revansch (sid. 4). Informationen om varför hon ville bli lärare blir för mig här lite tvetydig då hon å ena sidan beskriver att hon ville hjälpa tysta blyga flickor och å andra sidan beskriver att hon inte valde att bli lärare för att hon ville jobba med ungdomar.

Relationer till olika elevtyper

När IP B beskriver hennes relationer till olika elevtyper klargör hon tydligt och förstärker mina misstankar om att man påverkas av sin bakgrund som mobbad. Hon beskriver hur hon har svårare att identifiera sig med utåtagerande elever och hur hon ser det som att hon är där för att hjälpa de svagare eleverna. Hon beskriver även en koppling till den lilla flickan inom henne som fortfarande längtar efter den hjälpen som hon aldrig fick. Hon berättar även om den lilla flickans längtan efter att bli sedd.

Antimobbningsarbete

Angående antimobbningsarbete fokuserar även IP B på vikten av att bli sedd och hörd och berättar om vikten av att se alla elever. Hon tror att det kan stärka elever som är internaliserande. Hon berättar även om hennes skolas antimobbningsplan som innefattar kamratstödjare. Hon beskriver planen positivt och att elever som är utvalda som kamratstödjare är utvalda på goda meriter. Hon menar att eleverna är lärarnas öron och ögon och att det är ett. Jag kan tycka att det är förvånande att IP B som varit utsatt för mobbning har en så stor tilltro till att elever ska ange varandra. Hon menar att detta är en väldigt bra lösning. Hon beskriver även mobbare som beräknande:

Dom gömmer sig i närmaste skrymsle i såna fall. Dom är otroligt skickliga att ha en föraning, att göra det i det fördolda, för det är ju en del av det hela.

Det verkar för mig som att hon pendlar mellan den lilla tysta tjejens åsikter och hennes försvar mot att hon som lärare inte lyckats göra det hon hade för avsikt att göra. Hon beskriver vid ett tillfälle det så här:

Jag orkade inte med det som jag hade tänkt... Efter en lektion så orkar jag inte gå ut och sätta mig och prata med eleverna i tjugo minuter, Då måste jag gå och sätta mig i arbetsrummet för att få lite lugn och ro och där faller lite av det jag tänkt mig från början.

Vem blir mobbad?

IP Bs syn på vem som blir mobbad genomsyrar intervjun. Hon beskriver flera gånger de blyga tysta flickorna. Hon ser alltså sig själv i de som blir mobbade. Hon känner igen ett mobbningsoffer genom hur hon själv var som barn.

Intervjuperson C

Egna erfarenheter och mobbningens upphörande

IP C blev till största del utsatt för tyst mobbning. Hon blev mer eller mindre utfrys av alla på skolan då de andra eleverna inte ville stöta sig med de tuffa tjejerna. Under tiden för mobbningen, dvs. mellan 10-12 år gick hon på en militärskola. Disciplinen var hård och gjorde man fel så blev man på ett eller annat sätt bestraffad. Tjejerna som mobbade IP C fick så mycket anmärkningar på sig att de till slut inte fick gå kvar på skolan. En intressant sak i IP C:s fall är att hon faktiskt fick upprättelse genom att skolan gav henne rätt. De lät de mobbade flickorna sluta på skolan. Men som sagt så var det en skola inriktad på disciplin och skolan gav aldrig tjejerna chansen att prata med varandra. En av flickorna som mobbade IP C kom dock på eget initiativ och bad om ursäkt ett antal månader senare. På sidan 5 beskrivs mobbaren som en person som njuter av att mobba och har en positiv inställning till våld. Den här flickan lär inte göra det då hon själv kommer och ber om ursäkt. Däremot så skickar flickans föräldrar henne till en internatskola i Frankrike som straff för att hon mobbat. Detta styrker tidigare forskning om att mobbare ofta har en alltför auktoritär uppfostran (sid. 5). IP C fick inget stöd från skolan. Ingen pratade med henne och skolan tillät mobbningen fortsätta trots beslutet om att flickorna skulle relegeras. Mobbningen upphörde inte heller här egentligen förrän skolan slutade och de gick skilda vägar. IP C berättar i och för sig om en lindring av utfrysningen de sista veckorna innan skolavslutningen. Då ansåg hon sig redan mentalt ha slutat skolan och detta gjorde varken till eller från.

Yrkesval

IP C:s yrkesval var av slumpmässig karaktär. En annons i tidningen gjorde att hon hoppade på en kurs. Yrkesvalet hade inget med att hon blivit mobbad att göra.

Relation till olika elevtyper

När vi börjar prata om relationer till olika elevtyper så berättar IP C att hon kan göra sig till lite för att få de lite tuffare elevernas respekt. Att hon liksom får en

andra chans på de tuffa eleverna jämfört med hennes skoltid. Denna aspekt har jag funderat en del på och tänkt att jag förmodligen inte skulle få fram i denna undersökning då jag räknade med att ingen skulle berätta det om det var så. Jag tror att även lärare som inte blivit mobbade kan kämpa för att bli accepterade av ledarna i klassen.

Antimobbningsarbete

IP C anser att ansvaret vilar på föräldrar och lärare. Hon anser att föräldrarna har stora möjligheter att se förändringar i deras barns beteende. Hon berättar att t.ex. i hennes fall så föll hennes betyg från toppbetyg till underkända och knappt godkända betyg. IP C berättar precis som IP B om antimobbningsplaner med kamratstödjare som lärarnas förlängda arm. Även hon anser att det funkar bra på hennes skola. Hon tror även att det unga kollegiet som jobbar på hennes skola har ett stort förtroende bland eleverna och att eleverna inte har något problem att ta upp problem med dem. Tidigare i intervjun har hon fått frågan om hon själv tog upp sitt problem med någon vuxen och då svarade hon: "No I didn't because I gathered that it was something that I should take..." Jag måste även här nämna att jag är förvånad över IP Cs uppfattning av hur lätt det är för elever att ta kontakt och prata om sina problem eftersom hon själv i sin situation som barn inte gjorde det. Jag kan inte säga något om hur det faktiskt ser ut på hennes skola och kan därför bara uttrycka min förvåning. Jag kommer att diskutera vidare om intervjupersonernas syn på antimobbningsarbete senare i jämförelsen mellan intervjupersonerna.

Vem blir mobbad?

IP C tänker att eftersom hon själv blivit mobbad så har hon bra förutsättningar att se vem som blir mobbad. Hon anser att de flesta är tysta och tillbakadragna, vissa kanske har tydliga fysiska hinder. Hennes bild stämmer bra överens med Olweus forskning om vilka som blir utsatta. Hon beskriver att man ofta kan se vem som blir mobbad genom att t.ex. se om betygen dalar eller att man inte vill gå till skolan.

Intervjuperson D

Egna erfarenheter

IP D blev under högstadietiden mobbad för sin stamning och andra mer påhittade saker, som att han skulle vara homosexuell. Han hade även problem med att personer som var kompisar när de var ensamma med honom plötsligt vände honom ryggen när det kom andra personer in i rummet. Han berättar även hur han gjorde allt för att bli accepterad av dem som mobbade honom. Om de accepterade honom för en halv dag så hakade han direkt på för att känna sig uppskattad. När som helst kunde de vända honom ryggen igen.

Mobbningens upphörande

Under nionde klass får han en kompis som inte har något med hans egen klass att göra. Den här vännen sviker honom inte som hans gamla vänner. Det faktum att han fått en riktig vän gör att han känslomässigt kan bli kvitt sina mobbare. Han är inte längre lika beroende av att få deras respekt. När han fick den nya vännen fick han tillbaka självkänslan och han beskriver det som mycket befriande. Hans mamma har på egen hand försökt bekämpa mobbningen genom att prata med mobbarnas föräldrar. Detta hjälpte ett litet tag, men snart var mobbningen igång igen. Precis som de andra intervjupersonerna fick han över huvud taget ingen hjälp från skolan. En annan intressant sak är att han är glad över att hans fall inte gick vidare till rektor. Han är alltså glad att han slapp uppmärksamheten som det hade inneburit. Detta synsätt bär han med sig när det kommer till hur han vill att ett misstänkt mobbningsfall bör hanteras.

Yrkesval

IP D har delvis valt att utbilda sig till lärare för att han tror att hans erfarenhet av mobbning är av nytta i hans yrkesutövning.

Han tror att han kommer att sätta ganska hårt mot hårt mot lite tuffare elever. Han menar att hans självförtroende som vuxen gör att han kommer se till att någon för de svagas talan. Han vill också stärka de tysta och svagare, dvs. de elever som påminner om hur han var som liten.

Relation med olika elevtyper

Även IP D har påverkats mycket av hans egna erfarenheter. Han vill gärna sätta hårt mot hårt mot de elever som kan misstänkas mobbas. Detta är något han inte gjorde när han var liten och kanske känner han att han med sin pondus som vuxen kan göra det för att vara på de svagares sida.

Antimobbningsarbete

IP D skiljer sig lite i sin syn på antimobbningsarbete. Han är kritisk mot systemet med kamratstödjare och anser att det är ett sätt för lärare att skjuta ifrån sig ansvaret. Här kan man påpeka att IP D inte än är verksam lärare och har inget system att försvara. Han är fri från ansvar kan man säga. Man kan tänka sig att frågan om antimobbningsarbete till en verksam lärare blir en liten samvetsfråga och att man då instinktivt försvarar det system som skolan använder sig av. IP D har alltså inget system att försvara. Han ifrågasätter på vilket sätt kamratstödjare väljs ut. Han berättar själv om erfarenheter från VFU där han ansåg att valet av kamratstödjare blev en popularitetstävling. Han tror därför att det finns stor risk att fel personer blir kamratstödjare. Att det är personerna som har hög status i gruppen som blir kamratstödjare. Han anser även att det är väldigt viktigt att elever får ett stort förtroende för läraren så att eleven känner att den kan lätta sitt hjärta för den vuxne. Han menar att om man misstänker att någon far illa så får

man börja med att vinna personens förtroende för att den ska känna sig trygg och öppna sig. Han tycker också att det är viktigt att man får en samlad front med föräldrar och lärare samlade mot mobbning. Han föreslår att man tar upp frågan på föräldrarmöten redan på ett förebyggande stadium.

Vem blir mobbad?

I frågan om vem som blir mobbad är det mycket tydligt att IP D utgår ifrån vad han själv varit med om. Han menar att ett mobbningsoffer har väldigt lätt för att hela tiden försöka haka på sina mobbare. Han menar att ett mobbningsoffer är väldigt villig att hela tiden haka på om han för en halv dag blir accepterad. Att han pratar om hur han själv hade det är mycket tydligt. Han pratar även om att man kan se det på kroppsspråket. Varför vill man utsätta sig för att följa med sina plågoandar om man vet att man riskerar att bli trakasserad när som helst? Höistad beskriver fenomenet:

”Barn och ungdomar som är utestängda håller sig ibland i närheten av det som är källan för deras ensamhet. De står vid kanten av fotbollsplanen, de är i närheten av gängen, de står utanför det hus där det partyt de inte blev bjudna på går av stapeln osv.” (G. Höistad 1995 s.80)

Diskussion kring forskningsfrågorna

Hur påverkar bakgrunden som mobbad intervjupersonens yrkesval och yrkesutövning?

De teman som behandlar forskningsfrågan om lärarens yrkesval och yrkesutövning är Tema yrkesval, tema vem mobbas och tema relationer till olika elevtyper. Här följer en jämförelse mellan de olika intervjupersonerna.

Angående Tema Yrkesval så har IP B och IP D delvis valt att jobba inom skolans värld för att hjälpa barn och ungdomar som riskerar att bli mobbade. IP A och IP C yrkesval har med andra faktorer att göra. Även om det faktum att intervjupersonerna blev mobbad som barn i viss mån påverkat deras yrkesval har det inte varit avgörande för någon. Alla nämner andra orsaker som varit starkare faktorer till deras yrkesval. Intervjupersonerna hade generellt inte funderat på kopplingen mellan att de blev utsatta i skolan och valet att bli lärare. Detta var en av mina huvudfrågor eftersom jag fann det mycket intressant huruvida traumatiska upplevelser från den egna skolgången senare i livet lett till valet att jobba i skolan. Därför trodde jag att det skulle finnas ett samband mellan yrkesval och bakgrunden som mobbad. Den här studien styrker inte den tesen. Här skulle jag istället vilja påstå att intervjupersonerna generellt inte kopplar samman skolan som arbetsplats med skolan de gick i som barn. Det är förstås möjligt att det

finns andra personer som skulle styrka tesen. En annan möjlighet är att jag faktiskt inte lyckats få fram huruvida de verkligen varit påverkade av sin bakgrund i mina intervjuer. Eventuellt kan det också ligga undermedvetna faktorer till valet att bli lärare.

Hur påverkar bakgrunden som mobbad intervjupersonens yrkesutövning?

När det kommer till relationer till olika elevtyper och hur bakgrunden som mobbad påverkat intervjupersonernas yrkesutövning har deras förhållningssätt mycket tydligt påverkats av deras bakgrund. De beskriver en person som riskerar att bli mobbad mycket likt hur de beskriver sig själva som barn. IP A passar inte in på Olweus beskrivning på passiva och provocerande mobboffer (sid. 4) och faller lite utanför ramen för föreställningen av hur en mobbad person beter sig. Hon påpekar att man ”ska passa sig för att ana saker och behandla alla lika”. Dvs. hon refererar till hur hon själv var som barn och att ingen kunde ana att hon var mobbad. IP B beskriver barn som riskerar att bli mobbade som tysta och blyga och det är samma sätt som hon beskriver sig själv som barn. IP C beskriver personer som riskerar att bli mobbad som tysta och tillbakadragna. Hon beskriver dock sig själv som en mycket öppen och utåtriktad person. Dock framkommer inte riktigt hur hon var som barn. Hon menar även att föräldrar har ett ansvar och borde se mobbningen pga. ändrade beteenden. Hon refererar till att hennes föräldrar borde ha sett hur hennes betyg dalade. Här har hon också en tydlig koppling mellan hennes bakgrund och hur hon ser på saken idag. IP D menar att man kan se på kroppsspråket om någon är utsatt för mobbning. Han beskriver även att de ofta är ivriga att följa med dem som mobbar personen om de blir accepterade för en stund. Det är en exakt beskrivning av hur han själv var som barn under perioden när han blev mobbad.

Intervjupersonernas relationer till olika elevtyper visade sig också påverkas mycket av deras bakgrund. IP A menar att hon skulle ha problem att konfrontera en mobbare som lärare. Hon menar att hon skulle kunna ta rollen som hon hade som barn och känna sig obekväm och utsatt i konfrontationen. IP B har mycket lättare för att relatera till de ”tysta blyga tjejerna” (samma ord hon använder om sig själv som barn) och menar att det är dom hon är där för att hjälpa. Hon har svårare att relatera till de mer utåtagerande eleverna. IP C har på ett annat sätt blivit påverkad av hennes bakgrund. Som barn blev hon mobbad av de tuffa tjejerna i klassen och som lärare kan hon ibland känna att hon gör sig till för de tuffare eleverna i klassen för att få deras respekt. Hon uttrycker även att hon faktiskt kan känna sig lite rädd för dem och tar lite försvarsställning. Detta tyder på att även hon egentligen har svårt att känna igen i sig i dem. IP D tror att han kommer att vara hård mot personer som är elaka mot sina klasskamrater och att han kommer att försöka stötta och se de svagare i klassen för att stärka dem. Här kan man alltså dra slutsatsen att dessa fyra personers förhållningssätt till olika typer av elever har påverkats mycket av deras bakgrund. Man kan också se att

de påverkats på olika sätt. Alla har på något sätt svårare att relatera till elever som påminner om de elever som utsatte dem för mobbning. Alla pratar om att det är viktigt att stärka elever som inte har status i gruppen.

Hur skildrar intervjupersonen sina upplevelser av mobbningens upphörande?

Frågan om mobbningens upphörande var menat som en fråga som skulle sammanlänka personens bakgrund med synen på antimobbningsarbete. Min tanke var att man kunde diskutera hur deras mobbningsfall behandlades av deras skola och jämföra det med hur de tycker att man bör handskas med ett mobbningsfall. Den tanken kom av sig när det visar sig hur otroligt dålig hjälp intervjupersonerna fått under tiden de varit utsatta för mobbning. Ingen av intervjupersonerna fick något stöd från någon personal på skolan. Om intervjupersonerna varit utsatta för mobbning i dag hade enligt den nya lagen om mobbning i skolan kunnat kräva ersättning från skolorna de gick på. Intervjupersonerna har blivit utsatta för mobbning under minst två år och ingen har fått någon hjälp från skolan de gick på. Mobbningens upphörande har i stället handlat om rena tillfälligheter, som t.ex. att de bytt skola. IP A:s mobbning upphörde när de personer som mobbade henne slutade på hennes skola och började gymnasiet. IP B:s upphörde pga. en kombination mellan att hon bytte skola och att hon fick bättre självförtroende genom viktnedgång. IP C:s mobbning upphörde genom att hennes familj flyttade och hon bytte skola. För IP D upphörde mobbningen genom att han fick egna vänner och kunde strunta i hans klasskamrater som mobbade honom. Att mobbningen inte i något av dessa fyra fall upphört genom åtgärder från skolan tycker jag är en mycket skrämmande och lärorik slutsats. Detta kan tyda både på att det är svårt att upptäcka mobbning och att det är lätt hänt att skolpersonal blundar för mobbningen. En annan iakttagelse är att en av intervjupersonerna är glad över att hans fall inte gick till rektor och skolledning. En annan av intervjupersonerna ställer sig tvekan till vad som hade hänt om skolan tagit tag i mobbningen. Hon är rädd att mobbningen skulle ha blivit ännu värre. De anser alltså att det är mycket viktigt att hantera frågorna med stor diskretion.

Hur anser intervjupersonerna att man bör handskas med ett mobbningsfall?

Att svara på frågan hur intervjupersonerna ser på antimobbningsarbete känns för mig som den svåraste att svara på. Två av personerna studerar fortfarande och har lite erfarenhet av hur det fungerar ute i skolor. Båda två vittnar om att de fått mycket knapp utbildning i ämnet. IP D berättar att det finns en valbar kurs som hanterar ämnet på universitetet där han studerar och IP A berättar att de haft två lektioner som rört ämnet. Jag tänker inte fördjupa mig i detta utan bara påpeka avsaknaden av utbildning för att hantera mobbningsfrågan. Den nya lagen om likabehandling i skolan där skolan mycket tydligt är juridiskt ansvarig för mobbning som pågår på skolan sätter hård press på lärare som, många av dem, saknar utbildning i att hantera mobbningsfrågan.

IP A pratar, angående antimobbning, mest om känslomässiga aspekter som att det är viktigt att lyssna på eleven och att eleven känner att den blir tagen på allvar. IP B är också inne på spåret att det är viktigt att se och uppmärksamma elever som riskerar att bli utsatta. Hon menar att det är viktigt för eleven att bli sedd för att stärka självkänslan. Även IP D pratar om att se och lyssna på utsatta elever. IP B och IP C delar uppfattningen med att systemet med kamratstödjare är ett bra system för att förebygga mobbning. IP D håller inte med. Hans argument är beskrivna i kapitlet Resultatdiskussion/IP D. Det är intressant att de intervjupersoner som är aktiva som lärare båda beskriver systemet med kamratstödjare som ett väl fungerande system. Båda beskriver att det är kamratstödjarnas uppgift att föra misstänkta mobbningsfall vidare till lärare. Jag nämnde tidigare att detta skulle kunna bero på att frågan blev en samvetsfråga för de aktiva lärarna. Jag inser att urvalet är för litet för att detta ens kan misstänkas vara generellt men jag ser det bara som en reflektion av en iakttagelse. En annan tolkning skulle kunna vara att systemet fungerar mycket bra. Varken IP B eller IP C kände dock till något mobbningsfall på deras skola.

SLUTSATSER

Yrkesval

Vad gäller intervjupersonernas yrkesval har jag kommit fram till att intervjupersonerna inte generellt funderat så mycket på kopplingen mellan att de blev utsatta i skolan och att de numera arbetar i skolan. Två av intervjupersonerna nämner dock att faktumet att de blivit mobbade bidragit till att de sökt sig till skolans värld. Ingenting pekar i min undersökning på att det finns någon generell koppling mellan yrkesvalet och intervjupersonernas bakgrund.

Yrkesutövning

Kopplingen mellan hur man tror att en person som riskerar att bli mobbad beter sig stämmer mycket bra överens med hur personen beskriver sig själv som barn. En annan slutsats är att bakgrunden som mobbad påverkar hur läraren relaterar till olika typer av elever. Alla nämner att de har en speciell relation till både svaga elever och mobbartypen. Att deras förhållningssätt påverkats är gemensamt för alla, men hur det påverkats varierar. En person skulle ha svårt att konfrontera en mobbare, en annan skulle göra det mycket bestämt och en tredje känner att den anstränger sig för att bli accepterad av de potentiella mobbarna. Alla intervjupersoner nämner någon gång vikten av att se och stötta de elever som anses vara benägna att bli mobbade.

Mobbningens upphörande

Påtagligt är att ingen av intervjupersonerna fått någon hjälp från skolan. En av intervjupersonernas mobbare stängdes av från skolan, men hon fick inget stöd från skolan. Mobbingen upphörde i stället i huvudsak av att personerna av andra anledningar bytte skola. Eriksson/Nilsson har skrivit en C-uppsats med samma frågeställning om mobbningens upphörande och de kommer fram till slutsatsen:

”De resultat vi fått angående frågeställningen om mobbningens upphörande är att skolans åtgärder är obefintliga...” (Eriksson/Nilsson 2004 s.38)

Antimobbning

De två av intervjupersonerna som är aktiva lärare berättar båda om skolorna likabehandlingsplaner som innefattar kamratstödjare. Båda två tycker att det är ett bra system. En av studenterna är skeptisk till att låta eleverna få för mycket ansvar i frågan då de är påverkade av den hierarkiska ordningen i skolan. Av det faktum att fyra mobbade lärare i princip har fyra olika uppfattningar om vem som blir mobbad och vem som mobbar visar att man kanske ändå kan dra slutsatsen att mera systematisk utbildning under studietiden skulle ge alla lärare en bredare och sakligare grund att stå på än personliga erfarenheter eller uppfattningar. Ju mer jag sätter mig in i ämnet desto mer övertygad är jag över att det är en stor miss av lärarutbildningens utformning att inte lägga större vikt vid ett problem som gör att vissa elever mår så dåligt att det kommer att genomsyra hela deras liv. Vad som gör utbildning på ämnet än mer angeläget är att det långt ifrån är en självklarhet att dessa elever får den hjälp och det stöd de behöver.

SLUTDISKUSSION

De personer jag har intervjuat har mycket erfarenhet av mobbning. Som jag nämner i inledningen så har alla som gått i skolan på ett eller annat sätt erfarenhet av mobbning. Det faktum att intervjupersonerna lutar sig på sina egna erfarenheter när de beskriver ett mobbningsoffer och att de i princip beskriver ett potentiellt mobbningsoffer på fyra olika sätt gör att de inte är objektiva i sin bedömning av vem som riskerar att mobbas och hur man bör hantera det. Intervjupersonerna har alla gått lärarutbildning och verkar till stor del sakna en objektiv bild utan stödjer sig framförallt på egna erfarenheter. Det är inte allt för djärvt att anta att även lärare som inte själv blivit mobbade lutar sig på egna erfarenheter av mobbning när de ställs inför problemet. Skulle man göra på liknande sätt inom andra ämnen så skulle förstås utbildningen bli helt onödig. Det är för mig mycket tydligt att lärarutbildning brister i denna fråga och eftersom kraven på skolans personal höjs med den nya lagstiftningen borde förstås också kraven på utbildning höjas.

Referenser

- Eriksson. B., Lindberg. O., Flygare. E., Daneback. K. (2002). *Skolan – En arena för mobbning*. Kalmar: Skolverket.
- Eriksson. T., och T Nilsson. (2004), *Mobbad - Erfarenheter av åtgärder och självbildupplevelse*. C-uppsats Stockholm Universitet.
- Friends.se (2006). <http://www.friends.se/index.php?id=525> [2006-09-26]
- Höistad. G (1995), *Mobbning, En bok om att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning*. Stockholm: Informationsbolaget.
- Malterin, L, (2006). Skolverket.se <http://www.skolverket.se/sb/d/1320/a/5664> [2006-09-25]
- Olweus. D. (1992). *Bullying at school – What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Olweus. D. (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*. Rädda Barnen.
- Patel R. och B. Davidsson. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Sharp, S. och P.K. Smith (red). (1996). *Strategier mot mobbning*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1, Stolpar inför intervjun

- När och varför bestämde du dig för att bli lärare? Lärare eller ämnet i första hand?
- Hur påverkade din bakgrund ditt yrkesval?
- Händer det att du ser saker på din skola som påminner dig om vad du själv varit utsatt för i din egen skolgång? Hur reagerar du på det? (känslomässigt/aktion)
- Hur ser antimobbningsarbetet ut på din skola? Vad tycker du om det? Har du varit aktiv med att utforma det?
- Hur anser du att din relation till ”starka” ledartypselever är?
- På vilket sätt var du utsatt i skolan?
- Tog någon vuxen tag i mobbningen? Hur önskar du att vuxna i din närhet hade tagit tag i mobbningen?
- Hur upphörde mobbningen?